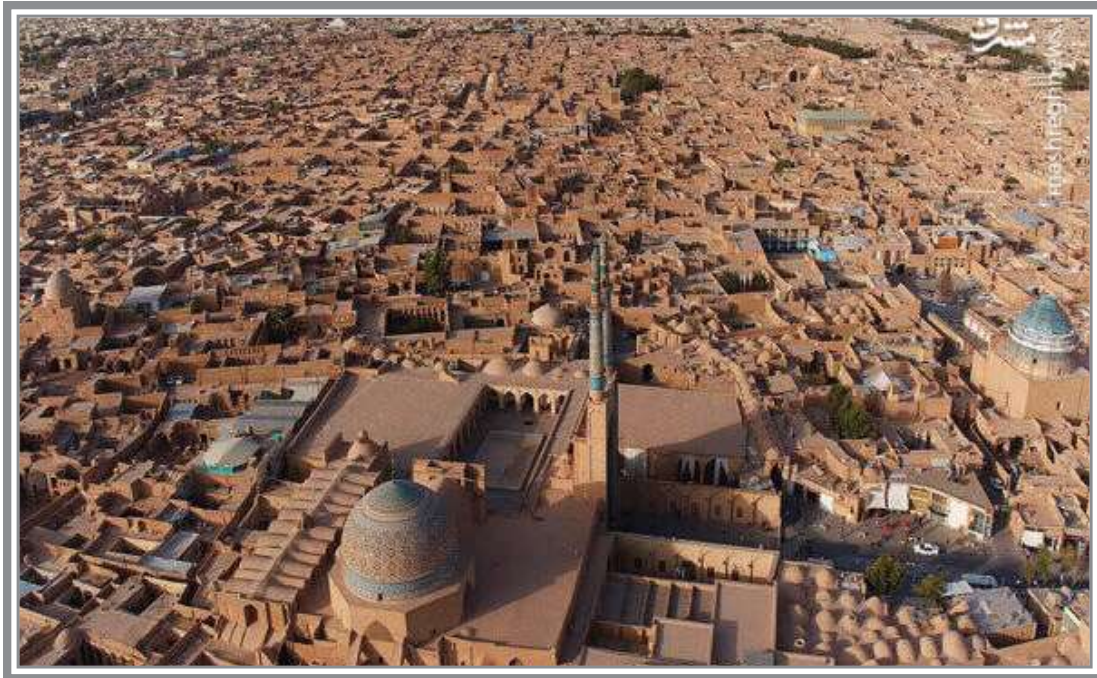

ایستاتیس؛ کتاب مصور تاریخ و موزه زنده اصالت

توجه به حریم دیداری از ارتفاع در شهرسازی سنتی یزد

یکی از نکات شگفت‌انگیز در شهرسازی سنتی یزد، توجه به حریم دیداری از ارتفاع است. در این شهر، عدم ارتفاع‌گیری نامتجانس بناها نسبت به یکدیگر، یک اصل اساسی بوده است. به این معنا که همسایه‌ها وقتی خانه می‌ساختند، چنان رعایت حال یکدیگر را می‌کردند که کسی نتواند از پشت‌بام یا پنجره‌ی طبقه بالای خود به درون خانه دیگری نگاه کند.

اگر در کوچه‌پس‌کوچه‌های بافت تاریخی یزد قدم بزنید، کمتر خانه‌ای را می‌بینید که پنجره‌اش به کوچه باز شود یا رهگذری بتواند به درون آن نظاره کند. اینجا معماری با سلسله مراتب ورودی و سازمان‌دهی درون‌گرا زبان گویای فرهنگی است که «حجاب» را یک اصل اجتماعی و کالبدی می‌داند.

فاطمه شریفی، فعال رسانه در یادداشتی نوشت: برخلاف نگاه رایج که حجاب را صرفاً در پوشش افراد خلاصه می‌کند، در فرهنگ معماری ایران‌زمین و بافت زنده تاریخی یزد، این مفهوم به‌عنوان یک «جهان‌بینی» در شکل‌گیری شهر نقش داشته است و پژوهش‌های معاصر نشان می‌دهد که زندگی و رفتارهای اجتماعی انسان‌ها، تابع فرهنگ برآمده از جغرافیاست و در دارلعباده ایران، این جغرافیا منجر به شکل فرهنگی به نام «درون‌گرایی» شده است. علی‌علاوه پژوهشگر حوزه حریم در معماری اسلامی پیرامون این موضوع می‌گوید: در این نگاه، خانه صرفاً یک سرپناه نیست، بلکه محلی برای خلوت، بازگشت به خویش، و مهم‌تر از همه، مکانی برای آرامش است. معمار یزدی با درک این نیاز، فضایی را طراحی می‌کرد که اولین شرط آن، حفظ حریم خانواده از معبر عمومی بود.

اگر به یک خانه تاریخی در یزد وارد شوید، هرگز با یک در مستقیم به حیاط مواجه نمی‌شوید. اولین عنصری که جلوه‌گر می‌شود، فضایی نیمه‌بسته و هشت‌ضلعی به نام «هشتی» است و برای رفاه بانوان خانه، ابتدا یک هشتی در جلوی در وجود داشت و پس‌از آن، وارد حیاط می‌شدند و این فضای میانی، نقش یک فیلتر را دارد. هشتی با ایجاد یک چرخش ۹۰ درجه‌ای بیشتر، مانع از دید مستقیم کوچه به درون خانه می‌شود و به مراجعه‌کننده اجازه می‌دهد پیش از ورود به حریم خصوصی، خود را برای حضور در آن فضا آماده کند. صدیقه رمضانخانی، پژوهشگر یزدی با رویکرد انسان‌شناسی و معماری سنتی پیرامون این موضوع مطرح می‌کند: آنچه در این معماری اهمیت دارد نه نمایش بیرونی، بلکه آرامش و صیانت از فضای زیست درونی است و از لحظه ورود سلسله مراتبی آغاز می‌شود و فضاهایی واسطه که نگاه را می‌شکند و جهت حرکت را تغییر می‌دهد و این چرخش‌های حساب‌شده

همراه دارد که اینجا حریم شخصی و خانوادگی است. در خانه‌های بزرگ و اعیانی یزد، مفهوم حجاب و حریم به اوج خود می‌رسید و منجر به شکل‌گیری دو بخش مجزا یعنی «اندرونی» و «بیرونی» می‌شد. اندرونی، محل سکونت خصوصی خانواده و محرم‌ترین بخش خانه بود، درحالی که بیرونی به پذیرایی از میهمانان و انجام امور تجاری و اجتماعی اختصاص داشت. این تفکیک فضایی، نه از سر تفکیک جنسیتی صرف، که برای حفظ حرمت و آرامش خانواده صورت می‌گرفت. حتی در ورودی این دو بخش نیز اغلب مجزا بود تا رفت‌وآمد محارم و نامحارم با یکدیگر تداخل پیدا نکند. این ساختار هوشمندانه، نشان از درک عمیق معماران سنتی از مفاهیم دینی و فرهنگی چون عفاف و حجاب داشت. شهر یزد «ایستاتیس» به عنوان یکی از معدود شهرهای تاریخی جهان که هنوز بافت سنتی خود را حفظ کرده، یک کتاب مصور از اصول شهرسازی اسلامی و ایرانی است. نگاه به این خانه‌ها فقط یک بازدید گردشگری نیست، بلکه مرور مفاهیمی است که متأسفانه در معماری مدرن به فراموشی سپرده شده است. امروز که صحبت از بازآفرینی هویت شهری و معماری اسلامی به میان می‌آید، شاید بهتر باشد به جای تقلید از فرم‌های ظاهری، به سراغ اصولی برویم که خشت‌های یزد بر پایه آن استوار شده‌اند، اصولی که از حریم، حجاب، خلوت، درون‌گرایی و احترام به کرامت انسانی

مانع از آن است که چشم رهگذر و یا تازه وارد بی‌واسطه به حریم خانواده نفوذ کند. مهم‌ترین ویژگی خانه‌های سنتی یزد، حیاط مرکزی آن‌هاست. تمام روزنه‌ها، پنجره‌ها و ایوان‌ها به سمت این حیاط خصوصی و نه به سمت معبر عمومی باز می‌شوند که این الگو که نتیجه مستقیم تفکر درون‌گرا بوده و تضمین‌کننده بالاترین سطح حریم بصری است. درحالی که در معماری مدرن، پنجره‌ها اغلب رو به خیابان یا خانه همسایه گشوده می‌شوند، در یزد سنتی، همه‌ی اعضای خانه در فضایی کاملاً محصور و امن تنفس می‌کنند. تحقیقات نشان می‌دهد که «باز شدن روزنه‌ها به حیاط خصوصی به جای معبر عمومی» یکی از مؤثرترین روش‌ها برای رعایت حریم در خانه‌های سنتی بوده است.

یکی از نکات شگفت‌انگیز در شهرسازی سنتی یزد، توجه به حریم دیداری از ارتفاع است. در این شهر، «عدم ارتفاع نامتجانس بناها نسبت به یکدیگر» یک اصل اساسی بوده است. به این معنا که همسایه‌ها وقتی خانه می‌ساختند، چنان رعایت حال یکدیگر را می‌کردند که کسی نتواند از پشت‌بام یا پنجره طبقه بالای خود به درون خانه دیگری نگاه کند. اگر بنایی بلندتر ساخته می‌شد، مانند بادگیرها با کارکردی اقلیمی نه نمایشی همراه بود و دیوارهای بلند و کوتاه‌قامتی پنجره‌های بیرونی، پیام روشنی برای رهگذر به

همزمان با جشنواره تجسمی فجر انجام گرفت؛

گشایش نمایشگاه «سرزمین من» با محوریت «آب» در یزد

زیست‌محیطی برگزار شد و پیش از این، ساختار فشرده کارگاه‌های آموزشی سه‌روزه را تصویب کرده بود. بر اساس این مصوبه، با حضور ۵ استاد برجسته، ۲۰ هنرجوی جوان و مستعد در حوزه‌ای مختلف تجسمی، ۲۰ اثر شاخص با رویکردهای مفهومی متنوع خلق گردید که در آیین افتتاحیه در معرض دید علاقه‌مندان قرار گرفته شد.

از تلاش‌ها و مشارکت هنرمندان شرکت‌کننده با اهدای لوح تقدیر توسط مسئولین حاضر تقدیر به عمل آمد.

شایان ذکر است، این نمایشگاه تا پایان روز ۸ اسفند ماه در دو نوبت صبح و عصر برای بازدید عموم علاقه‌مندان دایر خواهد بود و فرصتی برای تماشای تجلی هنر در حوزه محیط زیست و منابع حیاتی استان فراهم می‌آورد.

نمایشگاه گروهی «سرزمین من» به عنوان یکی از بخش‌های هجدهمین جشنواره بین‌المللی هنرهای تجسمی فجر و با تمرکز بر موضوع محوری «آب»، دوشنبه ۴ اسفند ماه، با حضور جمعی از مسئولین و فعالان فرهنگی در نگارخانه کتابخانه مرکزی یزد افتتاح گردید.

به گزارش روابط عمومی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان یزد، این مراسم با حضور حجت الاسلام والمسلمین دانشی، مدیر کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان، معاون هنری اداره کل، مدیر کل نهاد کتابخانه‌های عمومی استان یزد و هنرمندان پیشکسوت و جوان، کار خود را آغاز کرد. این نمایشگاه که یکی از مصوبات شورای سیاست‌گذاری جشنواره سرزمین من است با هدف تعمیق فرهنگ‌سازی در خصوص اهمیت حیاتی آب و پیوند هنر با چالش‌های